

Oslo, 27. november 2009/p230-09/BT

SAFOs høringssvar til NOU 2009: 18 Rett til læring

Viser til høringsbrev fra Kunnskapsdepartementet av 22. juli 2009.

SAFO er en sammenslutning av tre interessepolitiske organisasjoner for og av mennesker med nedsatt funksjonsevne. Vi består av Foreningen Norges Døvblinde (FNDB), Norges Handikapforbund (NHF) og Norsk Forbund for Utviklingshemmede (NFU). Vi representerer ca. 28 000 medlemmer.

SAFO mener det var nødvendig med en offentlig utredning med mål om å forbedre læringssituasjonen for barn, unge og voksne med spesialpedagogiske behov. Dessverre mener SAFO at utvalgets utredning ikke n r opp til forventningene. Derfor blir Kunnskapsdepartementets etterarbeid særdeles viktig.

Hver enkelt organisasjon gir egne høringer. SAFO vil her fokusere på de viktigste forhold ved utredningen vi mener det er nødvendig å fremheve. For mer detaljert argumentasjon viser vi til organisasjonenes høringssvar.

Først sier vi litt om hva vi mener burde ha vært med i utredningen, deretter noen kommentarer i forhold til forslagene.

SAFO mener det er beklagelig at utredningen ikke har tatt for seg:

Spesialskoler, spesialklasser og kvalitet på spesialundervisningen

Problemstillinger knyttet til segregering og opplæring innenfor "spesialundervisningsfeltet" for grunnskolen ble dokumentert i Manner kutvalgets utredning "Fra bruker til borger"¹. Denne problemstillingen er om mulig enda mer aktuell i dag når en vet at 77 prosent av alle som får spesialundervisning, f r dette alene eller i små grupper. Per i dag har vi 86 spesialskoler i landet og vel 34 000 elever har undervisning i femmer-grupper eller færre.² Antallet elever som ikke går i vanlig klasse er kraftig økende. Dette er stikk i strid med de nasjonale føringene om en inkluderende skole.

Manglende inkludering i norsk skole f r store konsekvenser. Først og fremst for de elevene det gjelder, som ikke blir en del av samfunnet, men også i forhold til andre elever, lærere og andre som f r befestet holdninger som innebærer at det er greit å skille ut elever med funksjonsnedsettelse. Elever med nedsatt funksjonsevne som segregeres i skolen har senere store problemer med å bli inkludert i det norske samfunnet.

¹ NOU 2001:22

² GSI, Grunnskolens informasjonssystem

Samtidig ser vi at tilbud som spesialklasser og skoler blir et argument for skoleeiere og rektorer for ikke å legge forholdene til rette for at alle skal få gjennomført sin opplæring i nærskolene og i det naturlige klassefellesskapet.

- *SAFO mener at utvalget burde sett nærmere på hvordan spesialundervisningen organiseres, og hvorfor den i så stor grad blir gitt utenfor den ordinære klasseromsundervisningen.*
- *Utvalget burde ha gitt konkrete forslag på hvordan en kan inkludere elever som mottar spesialundervisning i det ordinære klassefellesskapet.*

Utvalget har valgt å ha hovedfokus på de 20-25% som ikke får tilstrekkelig utbytte av den ordinære undervisningen. SAFO mener at denne prioriteringen har ført til at utredningen ikke har sett på behovet hos elever som for eksempel har en utviklingshemning, er døvblinde eller har store sammensatte funksjonshemminger – elever som vil ha behov for spesialpedagogisk støtte og undervisning, uavhengig av tidlig innsats. For denne gruppen vil det være avgjørende at det sikres sterk kompetanse på spesialundervisning opp mot de spesifikke utfordringene (slik som for eksempel Skådalen skole er for døvblinde).

- *Utredningen burde ha utarbeidet forslag på hvordan styrke kvaliteten til den spesialpedagogiske undervisning for elever med behov for stor tilrettelegging.*

Rettstilstanden

Fra de fire foregående nasjonale tilsynene har det blitt dokumentert at det foregår et omfattende brudd på opplæringslovens regler når det gjelder spesialundervisning, organisering av undervisningen og hvordan kommunene sikrer at de har tilfredsstillende rutiner som sikrer at opplæringslovens regler blir overholdt. SAFO er bekymret over forvaltningen av dagens regelverk hvor vi mener hensynet til det kommunale selvstyret prioriteres fremfor elevens beste. Kommunene kan se bort i fra Fylkesmannens pålegg uten at Fylkesmannen har noen som helst sanksjonsmuligheter.

- *SAFO mener at rettstilstanden på spesialundervisningsfeltet burde ha vært omtalt og problematisert med mål om for hvordan dette kan forbedres.*

Utvalgets forslag

Kap. 13 – Tidlig innsats:

Det er viktig med tidlig innsats, men når det gjelder innføring av Læringsboka mener SAFO det er umulig å ta standpunkt til dette forslaget uten at det er nærmere avklart hvordan dette forslaget stiller seg i forhold til personvernsregler, foreldrenes rett til selv å bestemme hvilke forhold som skal belyses etc. Før en ny omfattende rutine innføres, bør en også vurdere arbeidsinnsatsen med å innføre læringsboken opp mot kostnaden. "Rett til læring" viser ikke at Læringsboka er en gunstig bruk av knappe lærerressurser.

Kap. 14 – Rett til ekstra tilrettelegging i opplæringen

SAFO er imot å fjerne retten til spesialundervisning, og erstatte dette med en rett til ekstra tilrettelegging i undervisningen. SAFO mener det ikke vil tjene elevenes mulighet til å lære bedre. Dagens opplæringslov og retten til spesialundervisning er noe mer og noe annet enn retten til tilpasset opplæring. Sett i sammenheng med tilsynene som har vært, er hullene i våre sikkerhetssystemer for store til at det er sannsynlig at elvers rett til læring vil styrkes ved kun pålegge skolene plikter.

SAFO betrakter dagens ordning med at PP-tjenesten har ansvaret for å utarbeide sakkyndig vurdering, som en del av forvaltningens begrunnelsesplikt. SAFO mener at enkeltvedtak uten kvalifisert begrunnelse kan true elevens rettsikkerhet.

Kap. 16, 17 og 18

SAFO støtter de overordnede intensjonene i disse tre kapitlene om at Statped og PPT skal være tettere på, at det er nødvendig med tverrfaglig og tverretatlig samarbeid for få en helhet og at vi trenger økt kompetanse på alle nivåer. *Dessverre mener vi at alle tre kapitler er for lite begrunnet i tillegg til svakt faglig og forskningsmessig fundert.*

SAFO mener at det er alt for mange elever med store behov for individuell tilrettelegging som dessverre mottar et for dårlig opplæringstilbud. SAFO beklager derfor at "Rett til læring" ikke omtaler den store variasjonen i PP-tjenestenes organisering, arbeidsform, kompetanse og kapasitet. Videre ligger det i utvalgets forslag at arbeidet med sakkyndig vurdering kan reduseres i forhold til mer systemretta arbeid. Dette er SAFO helt uenig i. PP-tjenesten må settes i stand til å ivareta begge funksjoner.

SAFO støtter forslaget om å hjemle individuell plan i opplæringsloven og barnehageloven, men understreker at individuell opplæringsplan må *underbygge* individuell plan og ikke omvendt.

SAFO mener det er særlig viktig at grunnutdanningen styrkes i forhold til tilpasset opplæring og spesialundervisning. Det er også viktig at ordningene for etter- og videreutdanning styrkes. Det er ikke minst viktig at læreres og skolelederes kunnskap omkring sentrale målsettinger om en likeverdig opplæring i en inkluderende skole styrkes. Det er SAFOs erfaring at de skoler som lykkes i forhold til inkludering er skoler der ledelse og lærer har gode holdninger på dette området.

Konklusjon

NOU 2009:18 Rett til læring har iverksatt en viktig debatt om spesialundervisningens rolle og fremtid. SAFO har mange innvendinger til selve NOUen, men mener det er viktig at arbeidet med å utbedre de spesialpedagogiske systemene og elevs rettsikkerhet fortsetter.

Slik SAFO understreket på Kunnskapsdepartementets høringskonferanser er det nødvendig at Kunnskapsdepartementet i det videre arbeid griper fatt i problemstillingene knyttet til spesialskoler og klasser. "Rett til læring" utelater dette. Denne negative utviklingen vil ikke snus, med mindre norske myndigheter griper fatt i dette. Målet må være å sørge for at elevene i den norske skole får den opplæringen de har krav på, i sitt lokale nærmiljø og innenfor klasseromsfellesskapet i en skole for alle i et samfunn for alle.

SAFO bidrar gjerne i det videre arbeidet.

Med vennlig hilsen

Arne Lein/s/
Styreleder

Bettina Thorvik/s/
Daglig leder

